

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
«ПРОФІЛАКТИЧНА МЕДИЦИНА:
ЗДОБУТКИ СЬОГОДЕННЯ
ТА ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ»**

(до 100 річчя ДЗ «Дніпропетровська
медична академія МОЗ України»)
19-20 травня 2016, м. Дніпропетровськ

УДК 613: 614

**Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Профілактична медицина: здобутки сьогодення та погляд у майбутнє» / за
ред. Лехан В.М., Шевченко О.А. – Дніпропетровськ: Літограф, 2016. -216 с.**

У збірнику вміщено тези доповідей та виступі учасників науково-практичної конференції з міжнародною участю «Профілактична медицина: здобутки сьогодення та погляд у майбутнє», що відбувалася в Державному закладі «Дніпропетровська Медична Академія МОЗ України» 19-20 травня 2016 року та була присвячена 90-річчю кафедри соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я, 75 річчю кафедри гігієни та екології та 100-річчю зі дня заснування вищого навчального медичного закладу ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Видання призначене для науковців, викладачів, студентів та аспірантів медичних спеціальностей, я також усіх, хто цікавиться питаннями охорони громадського здоров'я, профілактики захворювань та оптимізації управління охороною здоров'я.

ISBN 978-617-7379-16-3

Редактори:

завідувач кафедрою соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», Заслужений діяч науки і техніки України, д. мед. н., професор **Лехан Валерія Микитівна;**

завідувач кафедрою гігієни та екології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», д. мед. н., професор **Шевченко Олександр Анатолійович**

Рецензенти:

к. мед. н., доцент Волчек В.В.;

к. мед. н., доцент Григоренко Л.В.

ISBN 978-617-7379-16-3

© Колектив авторів, 2016

© ДЗ «ДМА МОЗ України», 2016

Затверджено до друку Вченою радою Державного закладу «Дніпропетровська Медична Академія МОЗ України», протокол №4 від 28 квітня 2016 року

при их применении в сельском хозяйстве: МР № 2302-81. – Киев: МЗ СС(Р). 1984. – 14 с.

4. Обґрунтування орієнтовних безпечних рівнів впливу (ОБРВ) хімічних речовин в атмосферному повітрі населених місць: МВК 2.2.6-111-2004. – Київ: МОЗ України, 2004. – 33 с.

УДК 502:71:574.2:574:30:502:211

**ОЦІНКА АКАРОФАУНИ ЖИТЛОВИХ ТА ІНШИХ ОБ'ЄКТІВ
РІВНЕНЩИНИ ТА СЕНСИБІЛІЗАЦІЇ ДО АЛЕРГЕНІВ ПОБУТОВОГО
ПИЛУ НАСЕЛЕННЯ ОБЛАСТІ**

**Сафонов Р.В., Бялковський О.В., Гушук І.В., Драб Р.Р.,
Шеленицька Л.В.**

*Державна установа "Рівненський обласний лабораторний центр
Держсанепідслужби України"*

Вступ. Алергічні захворювання на сьогодні залишаються актуальною проблемою медицини, оскільки, незважаючи на розширення уявлень щодо сутності даних патологій, опрацювання нових можливостей їх лікування, результати залишаються несприятливими. Так, з 2000 по 2015 рік в Україні відмічається збільшення захворюваності на бронхіальну астму (БА) з 254,2 до 517,4 на 100 тис. населення, алергічний риніт (АР) з 63,3 до 292,3, алергічний кон'юнктивіт (АК) з 22,4 до 78,6, atopічний дерматит (АД) з 451,6 до 597,1, по Рівненській області показники захворюваності на БА зросли з 85,7 до 228,6, АР з 25,4 до 179,5, АК з 18,5 до 54,6, АД з 422,3 до 529,8.

Згідно з даними багатьох іноземних і вітчизняних досліджень, така ситуація значною мірою пов'язана зі зростанням тригерного навантаження, одним із провідних чинників якого є побутовий пил. Найбільш потужним алергенним фактором домашнього пилу є саме кліщовий алерген.

Мета. Оцінка акарологічної ситуації з поширення алергенних кліщів в осередках алергій неінфекційної етіології та дослідження зразків побутового пилу з об'єктів громадського користування (лікувальних, дитячих, комунальних), які також є екологічною нішею для алергенних кліщів, аналіз їх поширеності та співвідношення, показників чисельності; особливості видового складу, вплив на імунологічний стан населення Рівненської області.

Матеріали і методи. Виявлення та відбір кліщів з пилу здійснювали відповідно до стандартизованої методики МР 9.9.2.10.10.2.148-2007 «Методи

виявлення та визначення кліщів, які зустрічаються у побутовому пилу», затв.наказом МОЗ України від 17.08.2007 №489. Видову ідентифікацію алергенних кліщів проводили самостійно з наступним підтвердженням наявності і виду від фахівців ДЗ «Центр з контролю та моніторингу захворюваності МОЗ України». Аналізували частоту кожного виду в досліджених зразках у відсотках. Для встановлення частоти реєстрації гіперчутливості до клішових алергенів у хворих на алергози проаналізували 73 амбулаторні карти пацієнтів, яким протягом 5 років проводилося специфічне шкірне алерготестування.

Результати. Здійснений систематичний моніторинг протягом 2007-2015 років за поширенням і співвідношенням різних видів кліщів в акарокомплексі всіх адміністративних районів Рівненської області, в результаті чого вивчено 876 об'єктів та досліджено 3310 зразків побутового пилу. 720 житлові об'єкти - помешкання осіб з алергіями неясної етіології; репрезентативних об'єктів обрані для повного вивчення акарофауни регіону та більш точної оцінки експозиції клішових алергенів в безпосередньому оточенні людини. Також вивчена контрольна група здорових осіб – 40 житлових приміщень, з яких було відібрано і досліджено 145 зразків побутового пилу. Відбір квартир для дослідження здійснювали, враховуючи ідентичність основних характеристик проживання хворих і здорових осіб (тип та стиль життя, мікроклімат осель).

Виявлено, що акарофауна побутового пилу на об'єктах вивчення у видовому та чисельному складі виглядає наступним чином:

- 1) кліщі родини Pyroglyphidae – види *Dermatophagoides pteronyssinus* та *D. farinae* зі щільністю популяцій до 238,6 та 119,5 екз/г відповідно;
- 2) родини Acaridae - види *Tyrophagus putrescentiae* та *Acarus siro* (щільність популяцій 40,9 та 16,2 екз/г відповідно);
- 3) родини Glycyphagidae - види *Glycyphagus domesticus*, *G. destructor*, *Chortoglyphus arcuatus* (щільність популяцій 78,6, 65,8, 64,0 екз/г);
- 4) родини Cheyletidae - вид *Cheyletus eruditus* – 11,8 екз/г.

Частка кліщів родини Pyroglyphidae склала 73,6% від усіх виявлених кліщів, Glycyphagidae 19,1%, Acaridae 5,4%, Cheyletidae – 1,9%.

Приміщення, у яких перебуває людина, є епідеміологічними екосистемами, всередині котрих з нею співіснують кліщі побутового пилу, які пройшли жорсткий штучний відбір під впливом антропогенного пресу, однак щорічне збільшення чисельності їх популяцій, виникнення резистентності до умов довкілля набувають особливо важливого значення з

точки дозу впливу на окремі компоненти біоценозу і здоров'я людини, зокрема імунологічний стан.

При аналізі імунологічного стану хворих на кліщові алергози за результатами скарифікаційних шкірних проб встановлено, що позитивна реакція до антигену домінантних видів пірогліфідних кліщів *D. pteronyssinus* та *D. farinae* (питома вага яких у акароценозі становила 39,8 та 32,8 відповідно), була виявлена у 94% хворих. До витяжки з антигенів кліщів родин *Acaridae* та *Glycyphagidae* з домінуючим видом у зразках *G. domesticus* позитивна реакція спостерігалась у 30% хворих. Біоценоз пилу склав й хижий кліщ виду *C. eruditus*, чисельність якого була незначною, однак у разі масового розмноження (до 100 екз/г) у 12% осіб, чутливих до пилових алергенів, виникали алергічні захворювання. У зв'язку з тим, що даний вид харчується, в тому числі, й алергенними кліщами інших родин, його наявність була індикатором наявності кількох видів в акароценозі.

Досить показовим виявилось співвідношення кількості пилових кліщів і їх алергенів у приміщеннях здорових людей та хворих на алергози, яке становило 1:13, що є непрямым підтвердженням впливу їх наявності та кількості на виникнення алергічних захворювань, зокрема, бронхіальної астми у дітей.

Висновки. Оцінка систематичного моніторингу акарологічної ситуації з поширення алергенних кліщів на об'єктах області (видовий склад і розподіл чисельностей, визначення домінуючих видів і структури популяцій, можливість міграції або їх пасивного заносу з навколишніх приміщень), дозволила найбільш успішно прогнозувати ситуацію і рекомендувати найбільш раціональні здійснення заходів зі зменшення кількості кліщів. Це дозволило знівелювати ризик хімічного знищення, що, зазвичай, призводить до формування резистентних популяцій, і перейти до так званого «управління навколишнім середовищем», за допомогою якого був скорочений життєвий простір алергенних кліщів, зниження їх популяційної щільності і у 73% випадків прояви алергій зменшувались.

Ключові слова: алергенні кліщі, акарофауна, сенсibilізація, імунологічний фон.